

6. Шарипов Ф.В. Психолого - педагогические аспекты развития креативности учащихся // Успехи современного естествознания. – 2014. – № 10. – С. 61-70.

References

1. Molyako V.O., Muzika O.L. (2006), Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen [Abilities, creativity, giftedness: theory, methodology, research results] Zhytomyr : Ruta, 320 p.
2. Nikolaeva S.Yu. (1996), Metodyka vykladannia inozemnykh mov: nauk.-metod. zb [Methods of teaching foreign languages: scientific and methodical collection.], Ed. S.Yu. Nikolaev, K. : Lenvyt, 114p.
3. Popel A.A. (2005), Psykholohycheskye uslovyia razvytyia sotsyalnoi kreatyvnyosti studentov v protsesse professyonalnoi podhotovky : dyss. ... kand. psykhol. nauk [Psychological conditions for the development of social creativity of students in the process of vocational training: diss cand. psychol. sciences], Nizhny Novgorod, 217 p.
4. Postaljuk N.Yu. (1989), Tvorcheskyi styl deiatelnosti. Pedahohycheskyi aspekt [Creative style of activity. Pedagogical aspect], Kazan 204 p.
5. Sysoeva S.O. (1998), Pedahohichna tvorchist: monohrafiia [Pedagogical creativity: monograph], K.: Book Publishing “ Caravel ”, 152 p.
6. Sharipov F.V. (2014), Psykholoho - pedahohycheskye aspektu razvytyia kreatyvnyosti uchashchykhisia [Psihologo - pedagogical aspects of development of creativity of pupils], The successes of modern natural science, № 10, pp. 61-70.

УДК 378:37.011.3-051:316.77

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ КОМПОНЕНТІВ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Варга Л. І., Габовда А. М.

FEATURES OF THE SYSTEM OF COMPONENTS OF COMMUNICATIVE CULTURE FOR FUTURE TEACHERS

Varga Lesia, Gabovda Angelika

У статті розглядається концепція структури комунікативної культури майбутніх вчителів, характеризуються компоненти комунікативної культури, визначається поняття «структури комунікативної культури», його особливості, функції. Проведено аналіз сучасних досліджень, що стосуються проблем "структури комунікативної культури", її особливостей та функцій.

Ключові слова: комунікативна культура, структура комунікативної культури, ціннісно-орієнтаційний компонент, емоційно-особистісний компонент, мовленнєво-комунікативний компонент, інтерактивно-діяльнісний компонент.

The article highlights the notion of the structure of the communicative culture of future teachers, determines the components of the communicative culture of future teachers. Value-orientated component of the communicative culture of future teachers consists of such components and processes as awareness of the features of perception of personality and methods of attraction and concentration of attention; ability to regulate emotive behavior. The specificity of the emotional and personal component of the communicative culture of future teachers is the formation of emotional realization of reflection and empathy, which plays a role in the communicative

preparation of students for professional activity. The speech-communicative component is of great interest in communicative activities, the desire to improve their communication skills in foreign speech; foreign speech communication in the process of professional activity; advanced ability to exchange information in a foreign language; quick and easy construction of communication strategy, active use of speech and infantile expressive means of communication; available high communicative activity and ability to organize the situation of communication; lack of role barriers; the ability to use different means of influencing the interlocutor. Interactive-activity component involves the emergence of a communicative culture through the use of interactive learning methods. The analysis of modern researches on the outlined problem concerning definition of the concept of "structure of a communicative culture", its features, functions has been carried out.

Keywords: *communicative culture, structure of communicative culture, value-oriented; emotional and personal; speech-communicative, interactive-activity component.*

Розвиток освітньої концепції сучасних педагогічних вишів вирізняється посиленою увагою до формування особистості, яка б мала високу культуру спілкування в різних видах комунікативної діяльності. У цьому сенсі йдеться не тільки про особистість, як носія мови, що презентує себе у мовленнєвій діяльності, а й комуніканта – який приймає безпосередню участь у комунікативному акті, адекватно діє в реальній комунікації. Вимоги до представника певної сфери діяльності як комунікативної реальності передбачають оволодіння необхідними знаннями, уміннями й навичками, що становлять основу професійної комунікативної компетентності.

Мета дослідження: охарактеризувати особливості структурних компонентів комунікативної культури майбутнього вчителя.

Проблема спілкування і структури комунікативної культури залишається предметом наукових досліджень О. Абдуліної, І. Беха, О. Єлканова, В. Кан-Каліка, Н. Кузьміної, В. Москальця, Т. Ольховецької, Л. Савенкової та ін. Зокрема, у працях І. Вегерчука, Л. Орбан-Лембрик, Ю. Подгурецького, Т. Яценка розкривається структура та показники комунікативної культури вчителя загальноосвітньої школи. Вчений І. Зязюн пов'язує комунікативну культуру з поняттям «педагогічна культура» і розкриває принципи спілкування учителя з учнями, які будуються на гуманістичних засадах. Дослідники Т. Ольховецька та С. Ольховецький розглядають комунікативні уміння як основу системи формування фахової комунікативної культури вчителя. Як бачимо, проблема комунікативної культури у психолого-педагогічній літературі розглядається у різних аспектах. Однак поза увагою дослідників залишаються аспекти комплексного підходу до вивчення проблеми формування комунікативної культури педагога вищої школи.

Як зазначено, у педагогічній теорії глибоко й усебічно схарактеризовано роль комунікації у вихованні та розвитку особистості. Учені слушно зазначають, що комунікування є найважливішим чинником формування особистості людини, засобом виховання. Звідси логічно випливає, що виховання – це не тільки формування уявлень і переконань дитини, а й практична регуляція її поведінки та взаємин з іншими людьми [2, с.11].

У цьому контексті варто з'ясувати особливості професійної діяльності майбутніх учителів, що впливають на процес якісного формування культури професійного спілкування в умовах сучасних педагогічних вишів. Погоджуємося з науковими міркуваннями стосовно того, що комунікативна функція майбутнього вчителя дає змогу трансформувати його діяльність під час виконання інших функцій. Так, для реалізації діагностичної функції майбутньому спеціалістові необхідні вміння контактувати з учнями, слухати, ставити запитання й відповідати на них, доводити, обґрунтовувати, аргументувати та переконувати, критикувати і спростовувати. Щоб виконати прогностичну функцію, потрібні вміння прогнозувати комунікацію, концентрувати й розподіляти увагу тощо. Отже, сутність

комунікативної функції майбутнього вчителя та її основне завдання полягають у забезпеченні оптимального обміну інформацією всередині ВНЗ, а також із зовнішнім середовищем.

До обов'язків майбутніх учителів належить здатність володіти відповідним професійним комунікативним потенціалом, від рівня якого залежать зміст і форма інтерперсональної комунікації. Не менш важливо, що комунікативний потенціал формується на основі комунікативних якостей. Останні маркують розвиток комунікативних здібностей (ініціативність, здатність емоційного відгуку про стан партнерів у комунікації, стимуляції себе і взаємної стимуляції в комунікативному акті, комунікативної компетентності (знання норм і правил спілкування).

Варто зазначити, що характеристика комунікативних умінь не обмежена лише здатністю індивіда до передавання інформації та її обміну. В основу нашого бачення цих умінь покладаємо: аспекти аналізу поняття «спілкування» – комунікативний, інтерактивний і перцептивний; основні функції спілкування – обмін діями і вчинками; здатність до сприймання партнера в спілкуванні та інтерпретації отриманих результатів і їх оцінювання. З огляду на це комунікативні мовленнєві професійні вміння майбутніх учителів – передусім уміння впливати на суб'єктів спілкування і взаємодіяти з ними, а також здатність застосовувати різні підходи до розв'язання комунікативних ситуацій фахової комунікації.

Під інформаційним змістом професії майбутнього вчителя розуміємо сукупність знань про предмет цієї галузі, методи і прийоми його дослідження, сутність наукових понять, що становлять категорійно-понятійний апарат педагогічної сфери.

На наш погляд, комунікативні мовленнєві професійні вміння майбутнього вчителя можна класифікувати за їхніми спільними ознаками, як-от:

- уміння налагоджувати психологічний контакт, а також необхідні для спільної професійної діяльності стосунки з колегами;
- мовно-мовленнєві вміння як здатність ефективно використовувати словниковий склад української літературної мови, термінологічну й професійну лексику, вислови, афоризми тощо для успішного комунікативного акту, ознаками якого є змістовність, доступність, зрозумілість, доречність, різноманітність, виразність;
- уміння вдаватися до вербально-професійної імпровізації як творчої діяльності в різноманітних професійних ситуаціях.

Безперечно, розв'язання проблеми формування комунікативної культури майбутніх учителів залежить від знання структури комунікативної культури. Унаслідок узагальнення теоретико-методологічних положень [1;2;3;4;5] з'ясовано, що для виокремлення структурних компонентів комунікативної культури та опису зв'язків між ними дослідники орієнтуються на тезу О. Леонтєва [5] про єдність інтелектуального, емоційного й вольового складників особистості.

У науковій літературі представлено різні підходи до характеристики компонентів комунікативної культури, серед яких:

- 1) аксіологічний, когнітивний, праксеологічний, афективний;
- 2) інформаційно-мовленнєвий, перцептивно-когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-мотиваційний;
- 3) мотиваційно-ціннісний, перцептивний, інтерактивний, комунікативний;
- 4) професійно-гуманістичний, комунікативно-творчий;
- 5) мовленнєвий;
- 6) емоційний [4].

Попри відмінності в розумінні поняття структури комунікативної культури, більшість авторів виокремлює її аксіологічний, мотиваційний, мовленнєвий, емоційний та операційний компоненти. З огляду на напрацювання спеціалістів різних галузей і специфіку професійної діяльності майбутніх учителів диференціюємо низку взаємопов'язаних компонентів комунікативної культури: ціннісно-орієнтаційний; емоційно-особистісний; мовленнєво-

комунікативний та інтерактивно-діяльнісний. Зауважуємо, що ціннісно-орієнтаційний компонент комунікативної культури майбутніх учителів у нашому дослідженні передбачає спрямованість на суб'єкта комунікації, відображає внутрішній світ особистості. На засадах ціннісних орієнтацій соціальної спільноти в особистості виробляються переконання, настанови й ідеали життєдіяльності, формується система норм поведінки, що впливає на ставлення і розвиток її комунікативної культури. Ціннісно-орієнтаційний компонент поєднує систему культурних, духовних, морально-етичних, психологічних й інших цінностей, яка визначає спосіб взаємодії людей, формує світогляд особистості, впливає на рівень її культури [1].

Зазначимо також, що цей компонент містить початковий досвід діяльності особистості з опанування, оцінювання, вибору, переосмислення, формування своєї системи морально-етичних цінностей. Крім того, окреслює мотиви вибору професії, засобів і способів оволодіння нею (наприклад, системне засвоєння навчального матеріалу, робота з додатковими джерелами, участь у наукових гуртках, проведення наукових досліджень тощо).

Серед морально-етичних цінностей майбутнього вчителя варто назвати любов до людей, альтруїзм, відповідальність, совість, доброзичливість, соціальну справедливість, рівність, співчуття, терпимість. Проте чільне місце серед таких цінностей посідає гуманізм як вияв уваги до учнів, поваги до гідності кожної особистості. Гуманістичні переконання, ідеали і принципи майбутнього вчителя впливають на мотивацію його педагогічної діяльності, ієрархію цілей та засоби їх досягнення.

У контексті формування комунікативної культури майбутніх учителів вважаємо, що її ціннісно-орієнтаційний компонент передбачає набуття особистістю комунікативного досвіду активного відображення реальності у формі мовних і чуттєвих образів, вироблення здатності прогнозувати педагогічну діяльність, надавати їй ціннісно-орієнтованого спрямування.

Отже, зміст ціннісно-орієнтаційного компонента комунікативної культури майбутніх учителів становлять складники й процеси, а саме: знання особливостей сприйняття особистості й прийомів привертання та зосередження уваги; здатність до емоційного регулювання поведінки, що полягає в умінні зрозуміти позицію учня, сприймати й адекватно характеризувати його як партнера в комунікації, використовувати безконфліктні форми комунікативної взаємодії, об'єктивно оцінювати та регулювати свій емоційний стан.

Обґрунтовуючи специфічні риси емоційно-особистісного компонента комунікативної культури майбутніх учителів, зауважимо, що цей компонент регулює формування особистісного смислу (складники – рефлексія й емпатія) та його емоційну реалізацію, що відіграє посутню роль у комунікативній підготовці студентів до професійної діяльності.

У процесі професійної рефлексії усвідомлюють, аналізують та окреслюються засоби конструктивного вдосконалення професійної діяльності. Визнаємо цінності рефлексії як принципу людського мислення, що спрямовує на осмислення й усвідомлення внутрішніх форм і передумов, предметний опис знання, критичну рефлексію його змісту та методів пізнання; як діяльності людини із самопізнання, що відтворює внутрішню природу специфіку її духовного світу. У цьому сенсі професійна рефлексія доповнює названі характерні ознаки рефлексії специфікою професійної діяльності майбутнього вчителя. Водночас професійна рефлексія маркує ставлення фахівця до себе як до суб'єкта професійної діяльності. За недостатнього рівня професійної рефлексії вчитель може виявляти схильність до нав'язування учням своїх способів мислення і дій. Надмірна орієнтація «на себе», на свій тип мислення засвідчує, що вчитель не володіє вмінням об'єктивно оцінювати й аналізувати свій стиль міжособистісної взаємодії. Тому важливою умовою формування комунікативної культури майбутнього вчителя є вдосконалення його рефлексивної позиції як здатності ставити себе на місце учня, бачити й оцінювати труднощі його очима та визначати, яким чином стати йому на допомогу. Саме в оцінюванні задуму вчитель отримує інформацію для подальшого проектування своєї поведінки. У цьому найбільше розкривається його здатність до рефлексивної регуляції своєї професійної діяльності.

Для налагодження комунікацій з учнями майбутнім учителям у їхній професійній діяльності необхідна емпатія, зокрема гуманістична. Емпатія розглядається вченою в двох іпостасях :

1) співпереживання, як ототожнення суб'єктом свого емоційного стану зі станом іншої людини, тобто переживання суб'єктом тих самих почуттів, які відчуває інша людина;

2) співчуття як переживання суб'єктом відмінних почуттів іншої людини; у цьому разі суб'єкт, який співчуває, переживає за іншу людину без уподібнення її до себе [4, с. 11].

Елефєренко розмежує кілька підходів до опису її структури, змісту і функцій. Так, за першого підходу феномен емпатії інтерпретований як емоційна характеристика особистості (Т. Гаврилова, Т. Ліпс, Г. Саллівен). Основою емпатії, згідно з другим підходом, є ідентифікація з партнером – афективна, когнітивна або на рівні соціальної поведінки (С. Маркус, Д. Мід ін.). Представники третього підходу доповнюють уявлення про афективно-когнітивну природу емпатії введенням комунікативного елемента (Д. Майєрс, І. Петровський, К. Роджерс). Дослідники четвертого підходу наголошують на здатності особистості до переміни емпатійного розуміння партнера на щирий вияв своїх почуттів (зокрема негативних), за одночасного загального позитивного його сприйняття (П. Гальперін та ін.) [6].

Отже, емпатія як особистісна професійна характеристика слугує засобом досягнення взаєморозуміння, згоди й прихильності в міжособистісній комунікації вчителя з учнем. Завдяки професійній емпатії вчитель має змогу відчути переживання учня та збагнути його емоційний стан [1].

До сказаного додамо: емоційно-особистісний компонент виявляється за допомогою почуттів та емоцій. Безперечно, почуття є до певної міри стійкими (наприклад, повага), а емоції – короткочасними (радість, гнів). Водночас почуття мають суб'єктивний характер, оскільки до одного й того самого явища навколишнього світу люди ставляться по-різному. За сферами діяльності почуття та емоції поділяють на інтелектуальні, моральні, естетичні тощо [5]; за ступенем узагальнення – конкретні, узагальнені й абстрактні. Зазначимо, що емоції сприяють людині в набутті індивідуального досвіду – позитивного чи негативного; вони стимулюють або гальмують, скеровують чи послаблюють увагу, впливають на сприйняття, мислення тощо. На цій підставі І. Бєх підносить значення емоційного ставлення майбутніх фахівців до певних знань, цінностей і норм та їх емоційного оцінювання [2].

Варто зауважити, що в разі взаємозв'язку емпатії з рефлексією виникають умови для використання майбутніми вчителями доцільних способів поведінки в різних педагогічних ситуаціях, розвитку їхніх здібностей до співпраці, творчого розв'язання проблемних ситуацій.

У контексті нашого дослідження суттєву роль відіграє мовленнєво-комунікативний компонент комунікативної культури – сукупність мовних знань, мовленнєвих умінь і навичок, завдяки яким регулюється й визначається комунікативна діяльність майбутнього вчителя. У контексті аналізованого компонента особливої уваги потребують мовні знаки як символи комунікативної культури майбутніх учителів. Серед знакових систем виокремлюють вербальну (мова) і невербальну (міміка, жести) комунікації. Від того, як індивід оформляє свої думки у слова, наскільки розбірливо їх промовляє та з яким емоційним забарвленням, залежить взаєморозуміння в комунікації. Мають значення і жести, міміка, пантоміміка, пози, контакт очей, оскільки комунікативний процес до певної міри ґрунтований на невербальній комунікації [4]. Опановуючи мову як засіб комунікації, фахівець компетентно виконує навчально-педагогічні завдання, конструктивно взаємодіє з колегами, розв'язує професійні конфлікти, а отже, досягає професійного успіху та самореалізується.

Розвиток і вдосконалення мовленнєво-комунікативного компонента комунікативної культури є важливим чинником професійного становлення сучасного фахівця.

Мовленнєво-комунікативний компонент охоплює яскраво виражений інтерес до комунікативної діяльності: прагнення вдосконалювати свої комунікативні вміння з іноземного мовлення; спілкуватися іноземними мовами у процесі вивчення економічних дисциплін; розвивати вміння обмінюватись інформацією іноземною мовою з економічних дисциплін; швидко й легко будувати стратегії спілкування; активно застосовувати мовленнєві і немовленнєві виразні засоби спілкування; вміти застосовувати різні засоби впливу на співрозмовника; вміти пристосовуватися до співрозмовника; легко розуміти співрозмовника.

Дослідницької уваги потребує інтерактивно-діяльнісний компонент, що передбачає вияв комунікативної культури завдяки використанню інтерактивних методів навчання. Підсиленням цієї тези є міркування О. Леонтьєва, будь-який індивід у процесі діяльності, спільної з іншими людьми, цілеспрямовано впливає на довколишній світ, змінює його та внаслідок цих змін змінюється і сам, стає особистістю [3].

Таким чином, можна з упевненістю констатувати, що формування комунікативної культури студентів педагогічного ВНЗ – складний і багатоплановий процес, ефективність якого зумовлена взаємопов'язаними компонентами: ціннісно-орієнтаційним; емоційно-особистісним; мовленнєво-комунікативним й інтерактивно-діялісним і потребує всебічного та детального вивчення у перспективі.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Педагогика творческого саморазвития : в 2-х ч. / В. И. Андреев. – Казань: изд-во Казанского ун-та, 1996. – Ч. 2. – 567 с.
2. Бех І. Д. Виховання сучасної вузівської молоді / І. Д. Бех // Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи : зб. наук. праць. – Київ : Знання, 2000. – Вип. 3. – С. 347–370.
3. Богуш А. М. Комунікативно-мовленнєвий супровід професійної підготовки майбутніх фахівців півдня України/ А. М. Богуш, Ж. Д. Горіна та ін. – Одеса : ТОВ Лерадрук, 2012. – 221 с.
4. Вдовенко І. С. Особливості навчання професійного спілкування студентів університету / І. С. Вдовенко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. В.І. Сипченка]. – Ч. II. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – Вип. LII. – С. 9–16.
5. Гриньова В. М. Професійна компетентність учителя: суть, структура, умови формування : навчальний посібник / В. М. Гриньова, Л.Г. Карпова. – Харків: Вид-во Віровець А.П. «Апостроф», 2011. – 109 с.
6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 346 с.

References

1. Andreev V. Y. (1996), Pedahohyka tvorcheskoho samorazvytyia [Pedahohyka tvorcheskoho samorazvytyia] v 2-kh ch., Kazan: yzd-vo Kazanskohoun-ta., – Ch. 2, 567 s.
2. Bekh I. D. (2000), Vykhovannia suchasnoi vuzivskoi molodi [Vykhovannia suchasnoi vuzivskoi molodi], *Filosofiiia osvity KhKhl stolittia: problemy i perspektyvy* : zb. nauk. Prats, Kyiv : Znannia., –Vol. 3. – pp. 347–370.
3. Bohush A. M., Horina Zh. D. ta in (2012), Komunikatyvno-movlennievyyi suprovid profesiinoyi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv pivdnia Ukrainy [Komunikatyvno-movlennievyyi suprovid profesiinoyi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv pivdnia Ukrainy], Odesa : TOV Leradruk, 221 s.
4. Vdovenko I. S. (2010), Osoblyvosti navchannia profesiinoho spilkuвання studentiv universytetu [Osoblyvosti navchannia profesiinoho spilkuвання studentiv universytetu], *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu :zb. nauk. Prats*, red. prof. V. I. Sypchenka], Ch. II, Sloviansk : SDPU, Vol. LII, pp. 9–16.

5. Hrynova V. M., Karpova L.H. (2011), Profesiina kompetentnist uchytelia: sut, struktura, umovy formuvannia: navchalnyi posibnyk [Profesiinakompetentnist uchytelia: sut, struktura, umovyformuvannia: navchalnyiposibnyk], Kharkiv: Vyd-vo Virovets A.P. «Apostrof», 109 s.

6. Sysoieva S. O. (2006), Osnovy pedahohichnoi tvorchosti : pidruchnyk [Osnovy pedahohichnoi tvorchosti : pidruchnyk], Kyiv : Milenium, 346 s.

УДК 378:373.2.011.3-051-053.4

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Ворожбіт-Горбатюк В. В., Попович О. М., Гербер С. М.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARATION OF FUTURE EMPLOYEES TO ORGANIZATION OF STRUCTURAL ACTIVITY OF PRESCHOOLS

Vorozhbit-Gorbatyuk Viktoriya, Popovych Oksana, Gerber Svetlana

У дослідженні розглядаються проблеми підготовки майбутніх вихователів до організації конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до організації конструктивної діяльності; необхідність створення конструктивного освітнього середовища, яке б забезпечило розвиток умінь і навичок, здатність студентів до організації конструктивної діяльності дітей дошкільного віку як результат спеціальної професійної підготовки.

Ключові слова: конструктивна діяльність, конструктивне навчання, конструктивне освітнє середовище, конструктивні знання та уміння.

The purpose of the study is to study the problem of preparing future educators for the organization of constructive activity of preschool children, which will help to identify concrete ways to create a constructive educational space, outline the prognostic trends in developing the problem of appropriate training of pedagogical staff.

The study deals with the problems of preparing future educators for the organization of constructive activity of preschool children.

Theoretical research methods: analysis, synthesis, systematization of theoretical and research data for the determination of the state of the problem under study, the definition of key concepts of the research were used to solve the problems set in the study.

The analysis of the results of the study made it possible to conclude that it is necessary to develop a perspective model for the formation of future readership preparation for the organization of constructive activity of preschool children, which would include: 1) the formation of a holistic view of their future professional activity; 2) the ability of students to independently select and process educational information; 3) the ability to formulate a strategy and determine the tactics for solving a task in which the analysis, diagnostic goal-setting is presented in a holistic and complete manner; prognostication; 4) knowledge of the didactic process in the form of a step-by-step sequence of actions of the educator and students; 5) the system of control and self-control, assessment and self-assessment, correction and self-correction.

Keywords: constructive activity, constructive learning, constructive educational environment, constructive knowledge and skills.